

Када је „Њузвик“ у јануару ове године најавио да ће једна од најбогатих земаља на свету, Норвешка, заувек угасити ФМ радио станице ради модернизације, односно преласка на модерне дигиталне технологије безичног преноса звука, подсетили смо се носталгично на неке важне историјске моменте везане за радијске почетке. Тај поглед уназад открива да је управо ширење радијског програма допринело креирању термина „медији“ давне 1920. године. А код нас је Радио Београд званично почео да одашиље у етар музички и говорни програм 1. октобра 1924. Од 24. марта 1929. Радио Београд почиње с редовним емитовањем свог програма из зграде Српске академије наука. Касније се јавља и Краткоталасна станица Београд, која је емитовала програм из

зграде тадашњег Министарства шума и руда (сада Министарство спољних послова).

Не треба заборавити да је једна од најгорих цивилизацијских улуга радија глобалних размера била у Руанди, у којој је за подстицање геноцида над припадницима народа Тутси идентификован радио Демилколин. Користио се сиров, улични речник, водитељи су често били пијани за време програма, који је био превасходно намењен неписменијој незапосленој делинквентној публици, углавном локалних хулигана. Један од редовних слогана је био „Грбови још нису довољно испуњени, шта чекате“. Касније је обелодањено да је радио финансирала имућна Хуту елита са севера Руанде, Хуту министри у влади, сродници председника и директора неких банака. Радио Демилколин је био инструмент инспирације и координације масакра на Тутсима. Неке од уредника

који су били за такво радијско подстицање геноцида касније је осудио међународни кривични Трибунал за Руанду.

Поменута норвешка одлука ипак не значи тотални крај радијског програма чија будућност се и данас види у новој форми радија на интернету (познате и као интернет радио). Он постаје популаран међу корисницима интернета зато што на локалним радио станицама није било довољно музике. Интернет радио програми у својој понуди имају и вести, спорт, разне разговоре и различите жанрове музике у сваком облику који је доступан и на традиционалним радио станицама.

Када су нас током двехиљадитих представници међународних организација уверавали да је приватизација медија једини пут ка добрим, непристрасним медијима у служби грађана, били смо у најмању руку скептични. Стварност је на жалост оповргла те иностране емисаре слободних медија, јер су дешавања у приватизованим медијима јасно указала да је јавни интерес у њиховим програмима

▶ Прилози објављени у рубрици „Погледи“ одражавају ставове аутора, не увек и уређивачку политику листа

Фото Авант Арт Магазин

маргинализован па и заборављен, док су добри и искусни новинари и уредници остајали без посла, лако и брзо мењани интернетским „ботовима“ и „троловима“. Уосталом, корпоративни медији и јавни медијски сервис нигде на свету, а поготово не у земљама недовршене демократије, не могу друштву да понуде непристрасни информативни пакет, јер су

повезани с разним интересним групама, политичким лобијима и људима на власти, који пре свега желе да за своју корист сачувају своје интересе. Или, како је сестра Тереза Форкадес на свом недавном предавању у Београду упозорила, медији су данас пре свега глас својих господара, чиме је јасно дефинисала проблем слабости савремених медија.

Али у време пада поверења публике у медије, онедавно се појавио с исте слободномедијске међународне сцене нови одговор на велику потребу за плурализмом информација. Реч је о медијима цивилног друштва који отварају не само нове хоризонте, већ и пословне прилике за новинаре и активисте широм земље. Наиме, медијске слободе су се у великој мери преселиле на интернет и у медије цивилног друштва, и то најчешће у форми радио програма. Контрола над њиховим програмима није у рукама владе или бизниса, већ пре свега самоорганизованих грађана или новинара, асоцијација или организација, па су такви медији уједно непрофитни. Радио заједнице су суштински израсле из анархистичког панк покрета, затим покрета за заштиту околине и студентског покрета, а њихов настанак везује се за Велику Брита-

нију и САД. Оне промовишу грађанску културу, омогућавају обичним грађанима лакши приступ до етра, а нарочито мањинским и маргинализованим групама, па су у употребу ушли и појмови попут „невлади-ни“ или „некомерцијални“ медији. Медији цивилног друштва због своје природе можда заиста имају већу могућност независности од политичких утицаја и контроле. Они су партиципативни, долазе од публике и креирају за ту исту публику, да би трансформисали, оснажили и учинили бољом заједницу за коју раде и из које долазе.

У Србији су могућности медија цивилног друштва препознале до сада највише цркве и верске заједнице, нпр. оснивањем радио станица Радио Марија Католичке цркве или ТВ Беседа Српске православне цркве. Однедавно се појавила и женска станица, „Женергија“ која емитује програм који „сваког четвртка шири видике“, у оквиру кога могу да се помену само неке теме, о љубави, значају рециклаже, Осмом марта, филмској магији, шта је историјски ревизионизам и коме одговара,

како је алтернатива пала на предсудама.

Медији цивилног сектора и у планирању и управљању својим програмима имају пред собом у ствари сличне задатке као и менаџмент комерцијалних медија и јавног сервиса, али их остварују успостављањем нових односа, пракси и облика продукције и дистрибуције. Управо је то важна одредница за медије цивилног сектора – природно партнерство и сарадња грађана и медија на заједничким активностима у корист њихових заједница. Ова одредница неминовно указује на њихову међусобну упућеност и када су финансије у питању.

Донатори посебно цене партнерства, па што су обухватнија, то имају више шансе да буду финансијски подржана. Кратка порука је: престаните да размишљате искључиво као медиј о програму, и почните да планирате заједничке активности са осталим актерима и организацијама цивилног друштва у својој заједници – удружите се.

**Научна савештница у Институту друштвених наука у Београду*

Медијске слободе су се у великој мери преселиле на интернет и у медије цивилног друштва, и то најчешће у форми радио програма